

ລາມໄຮ

ສອງຝັ່ງໂຂງ

ສິນໄຊສອງຝັ່ງຂອງ
SINXAY : THAI-LAOS

ຊາວບໍລິເວນທີ່ມີວັດຖຸທຳມະດາແຫ່ງຍຸກສັມຍ

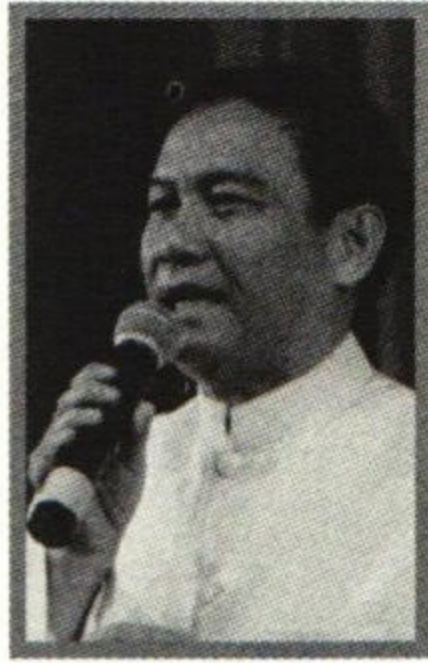
ທຸກຄອບຄົວ : ສຸບທຣີຍຄອບຄົວ : ສັວຄອບຄົວ

ໝໍ້ໄຫວ
ສອງຝັ່ງໂຮງ
ສິບໄຊສອງຝັ່ງຂອງ
SINXAY: THAI-LAOS

ຄຳນິຍົມ
ທ່ານ ບົວເງິນ ຊາພູວົງ
ລັດຖະມົນຕີຊ່ວຍວ່າການ
ກະຊວງຖະແຫລງຂ່າວ ວັດທະນະທຳ ແລະທ່ອງທ່ຽວ
ສາທາລະນະລັດ ປະຊາທິປະໄຕ ປະຊາຊນລາວ

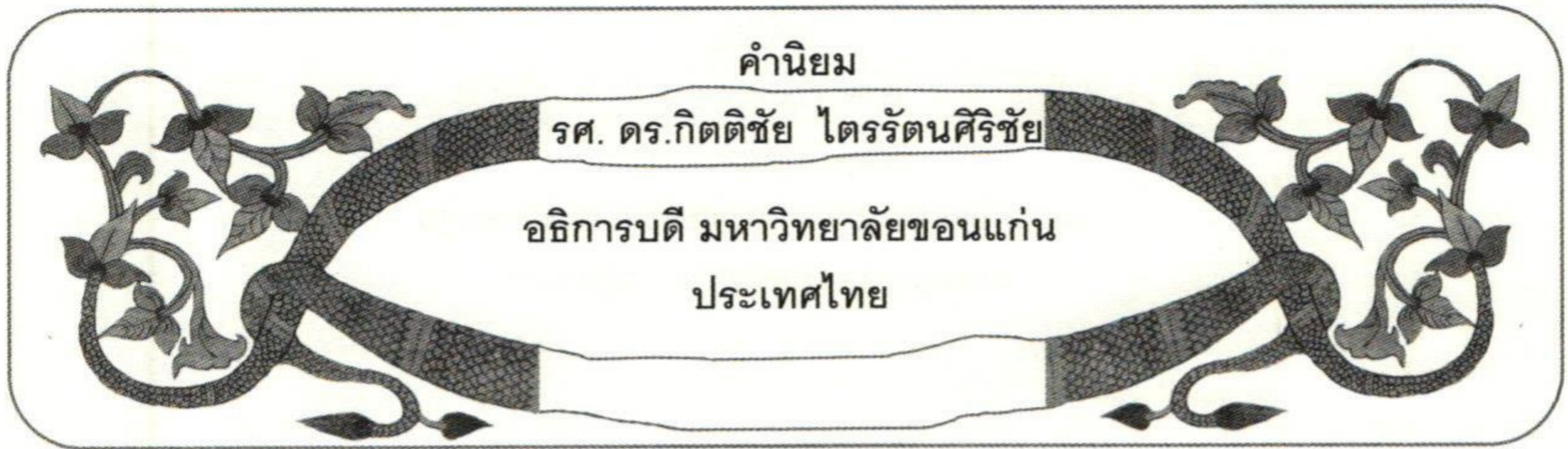

ບົດປະພັນເລື່ອງ ສັງສິນໄຊ ເປັນບົດວັນນະຄະດີຄຳກອນທີ່ໄດ້ຮັບຄວາມສົນໃຈຢ່າງຫລວງຫລາຍ ທັງໄດ້ຮັບການກ່າວຂານວ່າເປັນວັນນະຄະດີຄຳກອນຊັ້ນຍອດ ນັ້ນກໍສະແດງວ່າບົດວັນນະກຳເລື່ອງນີ້ມີຄວາມອ່ອນຊ້ອຍງົດງາມທາງດ້ານສິລະປະການແຕ່ງຢ່າງຫາເລື່ອງອື່ນທຽບໄດ້ຍາກ.

ຄວາມໂດດເດັ່ນຂອງເລື່ອງສັງສິນໄຊ ບໍ່ໄດ້ມີພຽງແຕ່ດ້ານສິລະປະ ຫລືລິລາການປະພັນແຕ່ຢ່າງດຽວເທົ່ານັ້ນ ທາງດ້ານເນື້ອໃນຂອງເລື່ອງດັ່ງກ່າວນີ້ ຍັງໄດ້ອັດແໜ້ນດ້ວຍບົດຮຽນອັນດີມີຄຸນຄ່າຢ່າງຫລວງຫລາຍ ສາມາດນຳມາໃຊ້ເຂົ້າໃນການພັດທະນາສັງຄົມ ກໍຄືການພັດທະນາຄົນຮຸ່ນໃໝ່ໄດ້ຢ່າງລົງຕົວ ສິ່ງເຫລົ່ານີ້ໄດ້ສະແດງໃຫ້ເຫັນວ່າ ວັນນະຄະດີຄຳກອນເລື່ອງ ສັງສິນໄຊ ເຖິງວ່າຈະແຕ່ງຂຶ້ນມາໄດ້ຫລາຍຮ້ອຍປີແລ້ວກໍຕາມແຕ່ຍັງບໍ່ທັນຫລ້າສະໄໝຍັງບັນຈຸເນື້ອຫາສາລະທີ່ມີຄຸນຄ່າໄວ້ ໃຫ້ພວກເຮົາໄດ້ສຶກສາຮຳຮຽນ.

ການສຶກສາຄົ້ນຄ້ວາວັນນະກຳເລື່ອງ ສັງສິນໄຊ ໃນດ້ານຕ່າງ ໆ ຈຶ່ງເປັນການຊອກຫາຄຸນຄ່າທີ່ເຊື່ອງຊ້ອນຢູ່ໃນວັນນະຄະດີເລື່ອງນີ້ ເພື່ອໃຫ້ເຫັນຊ່ອງທາງປະຍຸກໃຊ້ໃນຊີວິດປະຈຳວັນ ໃຫ້ປະສົມປະສານທັງການອະນຸລັກ, ເສີມຂະຫຍາຍ ແລະ ນຳໃຊ້ໃຫ້ເກີດຜົນຕໍ່ການສ້າງສາພັດທະນາສັງຄົມ.

ປຶ້ມໂຮມບົດຄົ້ນຄວ້າຂອງນັກວິຊາການຈາກສອງຟາກຝັ່ງ ກ່ຽວກັບວັນນະກຳເລື່ອງສັງສິນໄຊ ຫົວນີ້ ຈຶ່ງເປັນປຶ້ມທີ່ມີຄຸນຄ່າທີ່ໜ້າຊົມເຊີຍ ເພາະປຶ້ມຫົວນີ້ຈະກາຍເປັນລູກກະແຈໄຂປະຕູເຂົ້າສູ່ຄຸນຄ່າທີ່ເຊື່ອງຊ້ອນຢູ່ໃນບົດວັນນະກຳເລື່ອງ ສັງສິນໄຊ ບໍ່ວ່າທາງດ້ານເນື້ອໃນແລະສິລະປະ ເພື່ອການອະນຸລັກ ຮັກສາ ແລະເສີມຂະຫຍາຍ ພ້ອມທັງບົດຮຽນການປະຍຸກໃຊ້ໃນແງ່ມຸມຕ່າງ ໆ ເຊິ່ງເກີດຂຶ້ນຢູ່ຕາມສອງຟາກຝັ່ງແມ່ນ້ຳຂອງ ດັ່ງນັ້ນຈຶ່ງເຫັນວ່າປຶ້ມຫົວນີ້ເປັນປຶ້ມທີ່ມີຄຸນຄ່າໜ້າອ່ານອີກຫົວໜຶ່ງ ທີ່ໄດ້ຮັບການຈັດພິມຂຶ້ນມາ.

ในโอกาสที่ประเทศไทย และสปป.ลาว จะก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี ค.ศ. 2015 การเรียนรู้ วัฒนธรรมร่วมของประเทศต่าง ๆ จึงนับเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ศูนย์ข้อมูลลาว และสำนักวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น จึงได้ร่วมกับเครือข่ายสินไซสองฝั่งโขง จัดนิทรรศการสินไซสองฝั่งโขงขึ้น เพื่อการเรียนรู้ วัฒนธรรมผ่านวรรณกรรมของผู้คนลุ่มน้ำโขง เรื่อง สินไซ

ด้วยว่าวรรณกรรมเรื่อง สินไซ หรือ สังข์ศิลป์ชัย เป็นวรรณกรรมที่ปรากฏอยู่ในภาคพื้นนี้มาเนิ่นนาน ทั้ง พม่า ลาว ไทย และกัมพูชา ล้วนรู้จักเป็นอย่างดี โดยเฉพาะคนไทย คนลาว นิยมอย่างมาก แม้ปัจจุบันวรรณกรรม เรื่องนี้จะลดความสำคัญลงไปบ้างตามกระแสของการพัฒนาจากภายนอก แต่เป็นที่น่าสนใจว่าในช่วงระยะ 4-5 ปีหลังมานี้ ได้มีความพยายามจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนทั้งที่นครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว และที่นครขอนแก่น ประเทศไทย รื้อฟื้นวรรณกรรมนิทานเรื่องนี้ขึ้นมาอีกครั้ง ในรูปแบบกิจกรรมที่ หลากหลาย ทั้งการอนุรักษ์ ศึกษา พัฒนา และต่อยอด อาทิ สินไซได้กลายเป็น "ฮีโร่" จุดคบเพลิงการแข่งขันกีฬา ระดับนานาชาติ ในซีเกมส์ครั้งที่ 25 ที่ลาวเป็นเจ้าภาพ ส่วนที่ขอนแก่นได้ยกวรรณกรรมเรื่องนี้เป็นสัญลักษณ์ สำคัญของเมือง คือ เสาประติมากรรมสินไซที่ประดับประดาอยู่ด้านหน้าทางเข้าเมืองขอนแก่น เป็นต้น ซึ่ง นับเป็นมิติที่น่าสนใจด้วยว่าเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า ในฐานะเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่จะมา ช่วยยกระดับของการพัฒนา ที่ดำเนินไปพร้อมกับการสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตนเอง อันเป็นการ พัฒนาไปพร้อมกับกระแสการพัฒนาแบบทุนนิยมในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งการจัดให้มีนิทรรศการ และการ จัดพิมพ์หนังสือสินไซสองฝั่งโขงขึ้นมาในคราวนี้ ก็เพื่อให้ผู้คนทั้งสองฝั่งจะได้เรียนรู้รากร่วมทางวัฒนธรรมของ ตนเอง อีกทั้งเพื่อนำมาเป็นฐานในการพัฒนา ให้เกิดการรู้เขารู้เราในรอยต่อสู่สังคมวัฒนธรรมอาเซียนต่อไป

ในนามมหาวิทยาลัยขอนแก่น ขอขอบคุณท่านรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแถลงข่าว วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว ท่านกงสุลใหญ่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประจำจังหวัดขอนแก่น ขอขอบคุณท่าน ผู้สนับสนุน โดยเฉพาะเทศบาลนครขอนแก่น ฝ่ายศิลปวัฒนธรรม ฝ่ายวิเทศสัมพันธ์และยุทธศาสตร์ระหว่าง ประเทศ ตลอดจนเครือข่ายสินไซสองฝั่งโขง จากสปป.ลาว และประเทศไทย ด้วยความขอบคุณยิ่ง...

สินไซ หรือ สังข์ศิลป์ชัย เป็นวรรณกรรมที่นิยมแพร่หลายในบริเวณสองฝั่งแม่น้ำโขง นับตั้งแต่ยังไม่มีเส้นกันพรมแดน ว่าฝั่งซ้ายคือลาวฝั่งขวาคือไทย เรื่องราวของสินไซ “วีรบุรุษ” ผู้เปี่ยมด้วยความกตัญญู กล้าหาญ อดทน เสียสละ ได้ถูกนำมาถ่ายทอดผ่านการเทศน์ การเล่า และการแสดงนับครั้งไม่ถ้วน ด้วยภาษา ลีลา ของศิลปะหลากหลายแขนง ในหลากหลายแง่มุม อุดมไปด้วยกลิ่นไอของสุนทรียธรรม และสุนทรียรส จนได้รับการยกย่องว่าเป็นวรรณกรรมชิ้นเอกแห่งดินแดนลุ่มน้ำโขง อันเป็นมรดกตกทอดด้านภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่มหาปราชญ์ในยุคโบราณส่งต่อมาสู่บรรพชนคนรุ่นหลัง ได้เสพอรรถศิลป์อันเลอค่า ทั้งในด้านตัวบทที่แฝงนัยธรรมอย่างแยบคาย และในด้านวรรณศิลป์ที่งดงามในศาสตร์แห่งการประพันธ์ที่ยอดเยี่ยม หาวรรณกรรมเรื่องใดเทียบเคียงได้ยาก

วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นกุศโลบายธรรมที่ผู้แต่งมีเจตนาให้นำเอาทั้งจินตนาการตามแบบฉบับที่ชาวบ้านนิยมกับเรื่องราวทางพุทธศาสนาที่ชาวบ้านศรัทธามานวดนรมเข้าด้วยกัน จนทำให้เชื่อว่าเป็นเรื่องราวของอดีตชาติพระพุทธเจ้า ทั้งที่ในความเป็นจริงไม่ปรากฏชื่อสังข์ศิลป์ชัยอยู่ในนิบาตชาดกฉบับใด หรือปัญญาสชาดกเรื่องใด แต่ถึงกระนั้นชาวลาวและชาวอีสานยังมีความเชื่ออยู่ดีว่าใครได้ฟังเทศน์สินไซจบเรื่องจะได้ไปเกิดในยุคพระศรีอริยเมตไตรย์และได้บุญกุศลมาก ซึ่งการประยุกต์ใช้สินไซในแต่ละยุคได้สะท้อนภาพของภูมิปัญญาร่วมสมัย ที่สัมพันธ์กับบริบทของการเปลี่ยนแปลงในทางสังคมวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 21 วรรณกรรมเรื่องสินไซได้รับการฟื้นฟูอย่างมากในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนสองฝั่งโขงทั้งไทย (อีสาน) และลาว

The Sang Sinxay epic has been well-known on both sides of the Mekong River long before Laos and Thailand were separated by an international border. This epic of a brave, tolerant, dedicated hero has been handed down in the form of *desana* (dhamma talks) and storytelling, using artful language to teach moral and literary aesthetics. Sang Sinxay is a literary masterpiece whose cultural and intellectual legacy has been handed down from ancient scholars to the present generation. The story is beautifully composed in an intricate poetic form which many literary scholars view as the author's effort to apply local wisdom interwoven with Buddhist philosophy so that the people believe that it is one of the Jatakas (the stories of Buddha's previous lives). In reality, Sinxay is not found in any of the Jataka collections, either canonical or non-canonical.

Sang Sinxay's renaissance on both sides of the Mekong reflects the wisdom related to the current changes in society and culture in the 21st century.

อรัมภกตา

แม่น้ำโขง หรือ **แม่น้ำของ** แม่น้ำสายหลัก ที่ทอดตัวยาวตลอดระยะทางสองฝั่ง ประเทศไทย (ฝั่งขวา) และ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (ฝั่งซ้าย) จากเหนือจรดใต้ รวมกว่า 900 กิโลเมตร ถือเป็นแหล่งกำเนิดของวิถีวัฒนธรรมอุษาคเนย์ที่สำคัญหลายอย่าง รวมถึง วรรณกรรม หรือ วรรณคดี ซึ่งเป็นมรดกอันเก่าแก่ของผู้คนสองฝั่งโขงที่เล่าขานสืบต่อกันต่อมาหลายชั่วอายุคน อาทิ ตำนาน นิทานขุนบรม, ทำวอ้ง ทำวเจื่อง, สังข์ศิลป์ชัย, สารลือพะสุน, เสียวสวาด เป็นต้น

ในจำนวนนี้ เรื่อง **สินไซ** หรือ **สังข์ศิลป์ชัย** นับว่าเป็นเรื่องสำคัญอันดับต้น ๆ ที่มากด้วยคุณค่า น่าศึกษา เพราะถือว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมสำคัญของดินแดนสองฝั่งโขงที่สะท้อนความหมายด้าน “ความทรงจำเกี่ยวกับอดีต” หรือเป็น “สำนักทางประวัติศาสตร์” ด้วยความดีเด่นหลาย ๆ ด้าน จึงทำให้ วรรณกรรมเรื่อง สินไซ ถูกยกย่องว่าเป็นวรรณกรรมชั้นเยี่ยม หรือ เป็นวรรณกรรมชั้นครู เพราะตลอดระยะเวลาอันยาวนานกว่า 400 ปี ของวรรณกรรมเรื่องนี้ ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วถึงบทบาทและความสำคัญต่อสังคม วัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง ไม่ว่าจะเป็นคุณค่าด้านสารัตถะธรรม คำสอน ที่ผู้ประพันธ์สามารถสอดแทรกเอาไว้ได้อย่างกลมกลืนตลอดทั้งเรื่อง และคุณค่าด้านวรรณศิลป์ที่ได้รับการยกย่องจากปราชญ์ในยุคหลัง ว่ามีความเป็นเลิศ ในเชิงชั้นการประพันธ์

ด้วยความดีเด่นในหลายด้านของวรรณกรรมเรื่องสินไซ จึงได้รับความนิยมเป็นอันมากอย่างต่อเนื่องเสมอมา อีกทั้งยังมีการแพร่กระจายความนิยมอย่างกว้างขวาง ทั้งในลาว ไทย กัมพูชา พม่า และ ยังพบว่าได้มีการนำไปแปลเป็นภาษาเวียดนาม ภาษาฝรั่งเศส และภาษาอังกฤษ อีกด้วย เฉพาะใน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และในประเทศไทย มีการสำรวจพบโบราณเรื่องนี้อยู่เป็นจำนวนมากแทบทุกพื้นที่ ของทุกภาคในหลากหลายสำนวน หลากหลายรูปแบบการประพันธ์ อาทิ กลอนเทศน์ลำ ไคลงสาร กลอนสวด คำวธรรม และอื่นๆ นอกจากนั้นยังส่งอิทธิพลสู่ศิลปะแขนงอื่น ๆ เช่น จิตรกรรม, ประติมากรรม, ศิลปะลายผ้า, การแสดงหมอลำ และศิลปะสาขาอื่น ๆ อีกมาก นอกจากนั้นยังนิยมนำไปปรับประยุกต์ใช้ในแง่มุมอื่น ๆ โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาคน พัฒนาสังคม และ สิ่งแวดล้อม จึง นับว่าเป็นวรรณกรรมเรื่องสำคัญที่มีบทบาทอย่างยิ่งต่อสังคมวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง นับจากอดีตถึงปัจจุบัน

แม้ว่าในยุคสมัยนี้ผู้คนส่วนใหญ่จะหลงลืมวรรณกรรมเรื่องสินไซ เพราะกระแสวัฒนธรรมโลกได้เข้ามาทำลายซึ่งความทรงจำ และสำนักทางประวัติศาสตร์ของเราลงไปเป็นอันมาก แต่ด้วยความดีเด่นใน วรรณกรรมเรื่องนี้ ทำให้สินไซได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาอีกครั้ง ภายใต้แนวคิดท้องถิ่นนิยม เพื่อเรียนรู้รากเหง้า ของตนเอง โดยกลุ่มผู้สนใจ และผู้รู้จำนวนหนึ่งที่เล็งเห็นว่าวรรณกรรมเรื่อง สินไซ สามารถนำมาเป็น ต้นทุนเพื่อการพัฒนาสังคม และประเทศชาติได้

หนังสือ “ **สินไชสองฝั่งโขง** ” เล่มนี้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการฟื้นฟูวรรณกรรมสินไชภายใต้เครือข่ายสินไชสองฝั่งโขง (ไทย-ลาว) ที่ดำเนินการแบบไม่เป็นทางการมาตั้งแต่ พ.ศ.2549 เพื่อเป็นการศึกษาเรียนรู้คุณค่า และการประยุกต์ใช้สินไชในแง่มุมต่าง ๆ โดยเป็นการนำเสนอข้อเขียนของผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในวรรณกรรมสินไช มาร่วมสะท้อนสาระมุมมอง ทั้งในมุมมองอนุรักษ์ ประยุกต์ และต่อยอด

ซึ่งบทความ**ส่วนแรก**จะมุ่งเน้นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและความสำคัญ ของวรรณกรรมสินไชที่มีต่อสังคมลาว ไทย มาเล่าสู่กันฟัง ด้วยเห็นว่าเป็นวรรณกรรมโบราณ ที่คนส่วนใหญ่ในยุคสมัยนี้ยังไม่คุ้นเคยนัก จึงต้องมีการนำมาเล่าอีกครั้ง เป็นดังการทบทวนความรู้และอาจจะมี แง่มุมใหม่ให้ได้ขบคิดอีกด้วย สำหรับบทความใน**ส่วนที่สอง**นั้นจะเน้นไปที่การสะท้อนแนวคิด ว่าด้วยการฟื้นฟูวรรณกรรมเรื่องสินไช ในมิติการประยุกต์ และพัฒนา กรณีของพื้นที่นครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว และ นครขอนแก่น ประเทศไทย จากเครือข่ายสินไช 4 กลุ่มหลัก ประกอบด้วย

1. สโมสรวัฒนธรรมสินไช (เริ่มก่อตั้งปี พ.ศ. 2537 โดยท่านทองใบ โพธิสถาน)
2. ศูนย์พัฒนาการศึกษาประจำนครหลวงเวียงจันทน์ (เริ่มโครงการเล่ากาพย์กลอนสินไช เมื่อปี พ.ศ.2549 โดย อ.ดาลาวง กันละยา)
3. เทศบาลนครขอนแก่น (เริ่มมาสนใจศึกษาสินไช เมื่อ ปี พ.ศ.2549 โดยท่านเรืองชัย ตราฐ ประธานสภาเทศบาล และนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง เมื่อปี พ.ศ.2551 โดยท่านพีระพล พัฒนพีระเดช นายกเทศมนตรีในขณะนั้น) และ
4. วัดไชยศรี ชุมชนสาวะถี (เริ่มฟื้นฟูวรรณกรรมสินไช ประมาณปี พ.ศ. 2549 ร่วมกับ เทศบาลนครขอนแก่น และมหาวิทยาลัยขอนแก่น (สำนักวัฒนธรรม) แต่ก่อนหน้านั้นได้ฟื้นฟู ประเพณี ฮีตสิบสองเดือน โดยพระครูบุญชยากร เพื่อใช้เป็นฐานของการพัฒนาชุมชน)

โดยทั้ง 4 กลุ่มดังกล่าว ถือเป็นกลุ่มหลักที่ขับเคลื่อนกระบวนการฟื้นฟูสินไชทั้งสองฝั่งโขงอย่างจริงจัง ที่น่าประหลาดใจคือกระบวนการฟื้นฟูนี้ได้ประทุขึ้นในช่วงเวลาไล่เลี่ยกัน คือ ราว พ.ศ. 2549 ยกเว้นสโมสรวัฒนธรรมสินไช ที่ดำเนินการมาก่อนหน้านั้น คือ เริ่มต้นในปี พ.ศ.2537 ซึ่งทั้ง 4 กลุ่มมีการ เชื่อมโยงกิจกรรมเข้าหากัน ในรูปของเครือข่ายแบบไม่เป็นทางการ โดยที่มีวรรณกรรมเรื่องสินไชเป็น แกนกลาง และสิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่งคือ กิจกรรมสินไชได้ก้าวข้ามความเป็นรัฐชาติ ทำลายอคติลงสิ้น โดยที่วรรณกรรมสินไชได้ทำหน้าที่หลอมรวมจิตใจของผู้คนทั้งสองฝั่งโขง เพื่อเรียนรู้รากร่วมทางวัฒนธรรม ผ่านวรรณกรรมเรื่องนี้ โดยไม่ได้มองว่าเป็นวรรณกรรมของชาติใดชาติหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นวรรณกรรม ร่วมของวัฒนธรรมสองฝั่งโขงดังที่เคยดำเนินมาในอดีต และพร้อมที่จะถูกยกยู่ขึ้นเป็นมรดกวรรณกรรม

ร่วมของอาเซียนต่อไป

ในกรณีนี้ผู้เขียนมองว่าเป็นความพยายามแบบอ่อนแอกับกระแสโลกาภิวัตน์ที่ก้าวหน้า แต่เป็นการหันกลับมามุ่งมองมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของตนเองที่เคยรุ่งเรืองในอดีต ตามทัศนะ สำนึกรักบ้านเกิด โดยให้ความสำคัญในฐานะทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม เพื่อใช้เป็นพลังชุมชนด้านการไหลบ่าของกระแสโลกาภิวัตน์ และเพื่อสร้างอัตลักษณ์ (Identity) ทางวัฒนธรรมในแบบเฉพาะของท้องถิ่น

ในนามของบรรณาธิการร่วมสองฝั่งโขง ขอขอบพระคุณ **พระครูบุญชยากร** ที่ให้ความเมตตา รับเป็นที่ปรึกษาจิตติมศักดิ์ รวมถึง **ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชอบ ดิสนวนโคก** บรรณาธิการที่ปรึกษาฝ่ายขวา **ท่านนางดวงเดือน วีระวงส์ บุนยาวง** บรรณาธิการที่ปรึกษาฝ่ายซ้าย ที่กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ และช่วยตรวจทานเนื้อหาโดยละเอียด โดยเฉพาะ **พระอาจารย์ไพวัน มาลาวง** ที่ช่วยทบทวนอีกหลายรอบ **ผศ.ดร.บัญชา เกียรติจรุงพันธ์** และ **ผศ.ดร.มารศรี สอทิพย์** ช่วยพิสูจน์อักษรและให้คำแนะนำในการปรับแก้คำถูกผิด **พระอาจารย์ไชยะเดช วงโสพา** ให้ความกรุณาแปลบทนิทรรศการเป็นภาษาอังกฤษ และ **ดร.บอนนี่ เบเรตัน (Dr. Bonnie Bereton)** ที่ช่วยตรวจทานความถูกต้องตลอดถึง **สัตวแพทย์หญิงนัทธ์นัทย์ วนาเฉลิม** ที่ได้สะท้อนภาพรวมของหนังสือเล่มนี้ และที่สำคัญยิ่งคือ นักเขียนทั้งสองฝั่งโขงที่ร่วมบรรจงถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ที่มีต่อวรรณกรรมเรื่อง สิ้นไซอย่างหลากหลายและน่าสนใจยิ่ง และที่จะลืมเสียมิได้ คือผู้ให้การสนับสนุนทุกภาคส่วน ทุกองค์กร ทั้งด้านงบประมาณและด้านกิจกรรม โดยเฉพาะฝ่ายวิเทศสัมพันธ์และยุทธศาสตร์ระหว่างประเทศ, ฝ่ายศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยขอนแก่น ตลอดจนเทศบาลนครขอนแก่น (สำนักงานการศึกษา) ที่ให้การสนับสนุนโครงการสิ้นไซด้วยดีเสมอมา

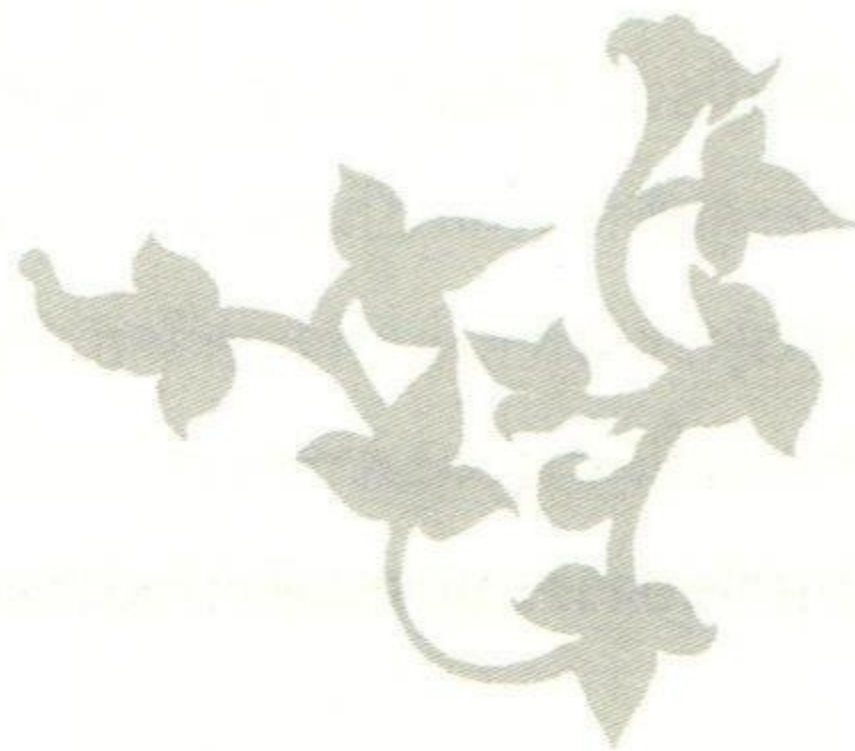
สุดท้ายนี้ข้าพเจ้าในนามบรรณาธิการหนังสือสิ้นไซสองฝั่งโขง และผู้ประสานงานเครือข่ายสิ้นไซ ขอกราบคารวะบูรพคณาจารย์ ผู้เป็นต้นเค้าวรรณกรรมสิ้นไซ ตลอดถึงผู้สืบสานวรรณกรรมเรื่องนี้นับจากอดีตถึงปัจจุบัน ที่ท่านได้ส่งต่อคุณค่าความดีงามนี้ให้พวกเราได้มีโอกาสศึกษา เรียนรู้ และใช้ประโยชน์มรดกทางวัฒนธรรมล้ำค่านี้ พวกเราในฐานะพงศ์เชื้อเผ่าพันธุ์ไท ลาว สมควรจะได้ทำหน้าที่ อนุรักษ์ และพัฒนา ความงาม ความดี ความจริงนี้ต่อไป และหวังว่าคนในรุ่นใหม่นี้จะนำมรดกของปู่ย่าตายายของพวกเรามาเป็นบทเรียนปรับใช้ในการพัฒนาตนเอง พัฒนาชุมชนสองฝั่งโขง สู่ศานติสุข สามัคคี ยั่งยืน... ร่วมกัน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทรงวิทย์ พิมพะกรรณ์

บรรณาธิการหนังสือ สิ้นไซสองฝั่งโขง

เลขานุการศูนย์ข้อมูลลาว มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เมษายน 2557

ในหนังสือเล่มนี้ มีประเด็นหลักที่จะต้องชี้แจงอยู่ด้วยกัน 5 ประเด็น ดังนี้

1. **ด้านภาษา** ด้วยหนังสือ **“สินไชสองฝั่งโขง”** เล่มนี้ เป็นหนังสือรวมบทความ 2 ภาษา คือ ภาษาไทย ส่วนหนึ่ง และภาษาลาวส่วนหนึ่ง ซึ่งเกิดจากข้อตกลงร่วมกันของกองบรรณาธิการทั้งสองประเทศที่ต้องการให้ยึดตามต้นฉบับเดิม ก็ด้วยเหตุผลหลัก 2 ประการ คือ 1) ต้องการให้คงไว้ซึ่งอรรถรสแห่งภาษา และความหมาย 2) อีกทั้งยังเกิดการเรียนรู้ภาษาระหว่างสองประเทศอีกด้วย

อย่างไรก็ตามภาษาอาจจะเป็นอุปสรรคสำหรับหลาย ๆ ท่าน ที่ยังไม่คุ้นกับภาษาของประเทศของเพื่อนบ้าน (ไทย-ลาว) แต่ด้วยวรรณกรรมเรื่อง **สินไช** ซึ่งมีฐานะเป็นวัฒนธรรมร่วมของหลายประเทศในประเทศอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง โดยเฉพาะลาว และไทย นี้ จึงสมควรจะได้ศึกษาโดยผ่านภาษานั้น ๆ เพราะด้วยอรรถรสทางด้านสำเนียงภาษา และด้านเนื้อหาการตีความที่แตกต่างกัน

2. **ชื่อเรื่อง** ด้วยว่าเรื่อง **สินไช** นี้มีการเรียก และเขียนหลายแบบ เช่น **สินไช, สังข์ศิลป์ชัย, สังข์สินไชย, สังข์ศิลป์ชัย, สังข์สินไช, ศิลป์ไชย, สินชัย, ศิลป์ไช, สินไช ฯลฯ** ในฉบับที่แปลเป็นภาษาต่างประเทศ ชื่อนี้ยังเขียนแตกต่างกันหลายแบบต่างๆ ดังนี้ SANGSINSAI, XIN XAY, SINSAI, SINCHAI, SINSAY, SINXAY ฯลฯ สำหรับหนังสือเล่มนี้ มีการเขียนทั้งหมด 6 แบบ คือ **สินไช**(บทความส่วนใหญ่ใช้คำนี้) **สังข์ศิลป์ชัย, สังข์สินไช**(บัวเงิน, ดวงเดือน, ดารา, ดาราวง), **สังข์ศิลป์ชัย**(ชัชวาล), **สังข์สินไชย** (สุภัทร บริบูรณ์), และ Sinsai (Bonnie) แต่ส่วนใหญ่จะนิยมใช้คำว่า **สินไช** เป็นหลัก ซึ่งทางกองบรรณาธิการจะยึดตามต้นฉบับเดิมเป็นสำคัญ จะแก้ไขเฉพาะในบทเดียวกันที่มีการเขียนหลายแบบให้เป็นแบบเดียวกันทั้งบท เพื่อให้มีความเป็นเอกภาพ

3. **เนื้อเรื่อง** ในฉบับที่ปริวรรตโดยสิลา วีระวงส์ นั้น มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็น 15 บั้น (บท) บั้นสุดท้ายคือ **บั้นนาคสะดุ้ง** แต่บางฉบับมีภาคต่อ เช่น ฉบับที่ปริวรรตโดยปรีชา พิณทอง มีตอน **กุมภภัณฑ์คินซีพ** ซึ่งเป็นฉบับที่ชาวบ้านอีสานส่วนใหญ่นิยม แต่ก็เป็นที่นิยมทั้งสองสำนวน และยังมีอีกหลายสำนวนที่มีรายละเอียดแตกต่างออกไป เช่น สำนวนเมืองเว ที่วิมล ชนะบุญ เป็นผู้ปริวรรต มีภาคสาม คือหลังจาก**สินไช**สวรรคต เป็นเรื่องราวของลูก**สินไช**และลูกท้าวทั้งหก เป็นต้น แต่ในหนังสือเล่มนี้กล่าวถึงเฉพาะสำนวนที่ปริวรรต โดย **สิลา วีระวงส์ (นาคสะดุ้ง)** และสำนวนปริวรรต โดย **ปรีชา พิณทอง (กุมภภัณฑ์คินซีพ)** เพื่อให้เข้าใจตรงกันว่าในหนังสือเล่มนี้ได้อ้างอิงเฉพาะสองสำนวนนี้เท่านั้น ในประเด็นนี้ได้มีการอธิบายเอาไว้แล้วในบทความเรื่อง **อัตลักษณ์ของวรรณกรรมสังข์ศิลป์ชัยสองฝั่งโขง** โดย รองศาสตราจารย์ประคอง เจริญจิตกรรม

4. **การสะกดคำ** เนื่องจากวรรณกรรมสันสกฤตเดิมเป็นภาษาโบราณของท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งยังไม่มีหลักเกณฑ์ในการใช้ภาษาเขียนที่เคร่งครัด เมื่อนำมาแปลงใหม่เป็นภาษาปัจจุบัน จึงมีการสะกดคำแตกต่างกันไป โดยยึดที่การออกเสียงเป็นสำคัญ ตามความเข้าใจของผู้ปริวรรต ฉะนั้นจึงมีการเขียนหลายแบบ อาทิ คำดังต่อไปนี้

กุศราช = กุศราช, กุศราช, กุศระหลาด

สุมนทา = สุมนทา, สุมนทา, สุมนทา

กุมภันท์ = กุมภันท์, กุมพันธ์, กุมพันธ์

เวสสุวัณ = เวสสุวรรณ, เวสสุวัณ, เวตสุวัน

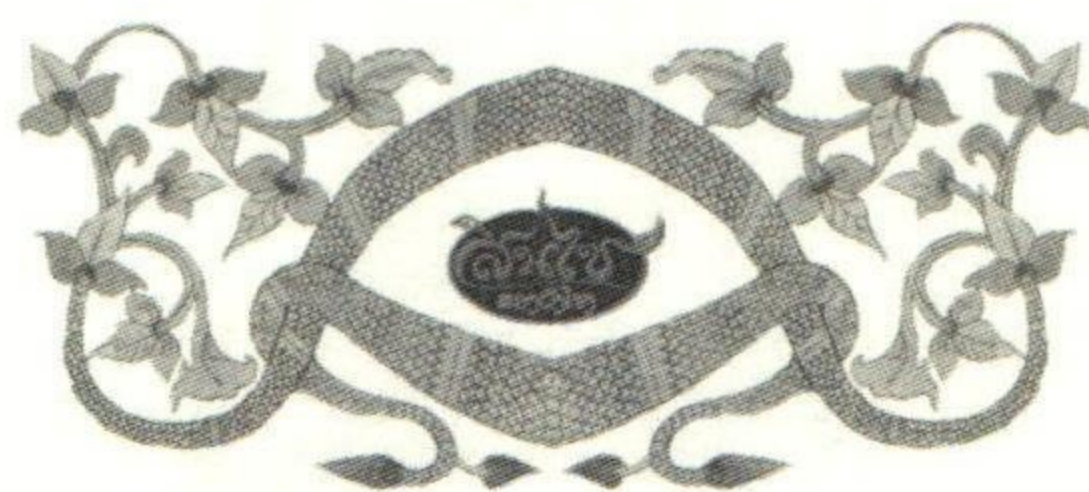
เบ็งจาน = เบ็งจาน, เบ็งจาล, ปัญจาล, เปงจาน

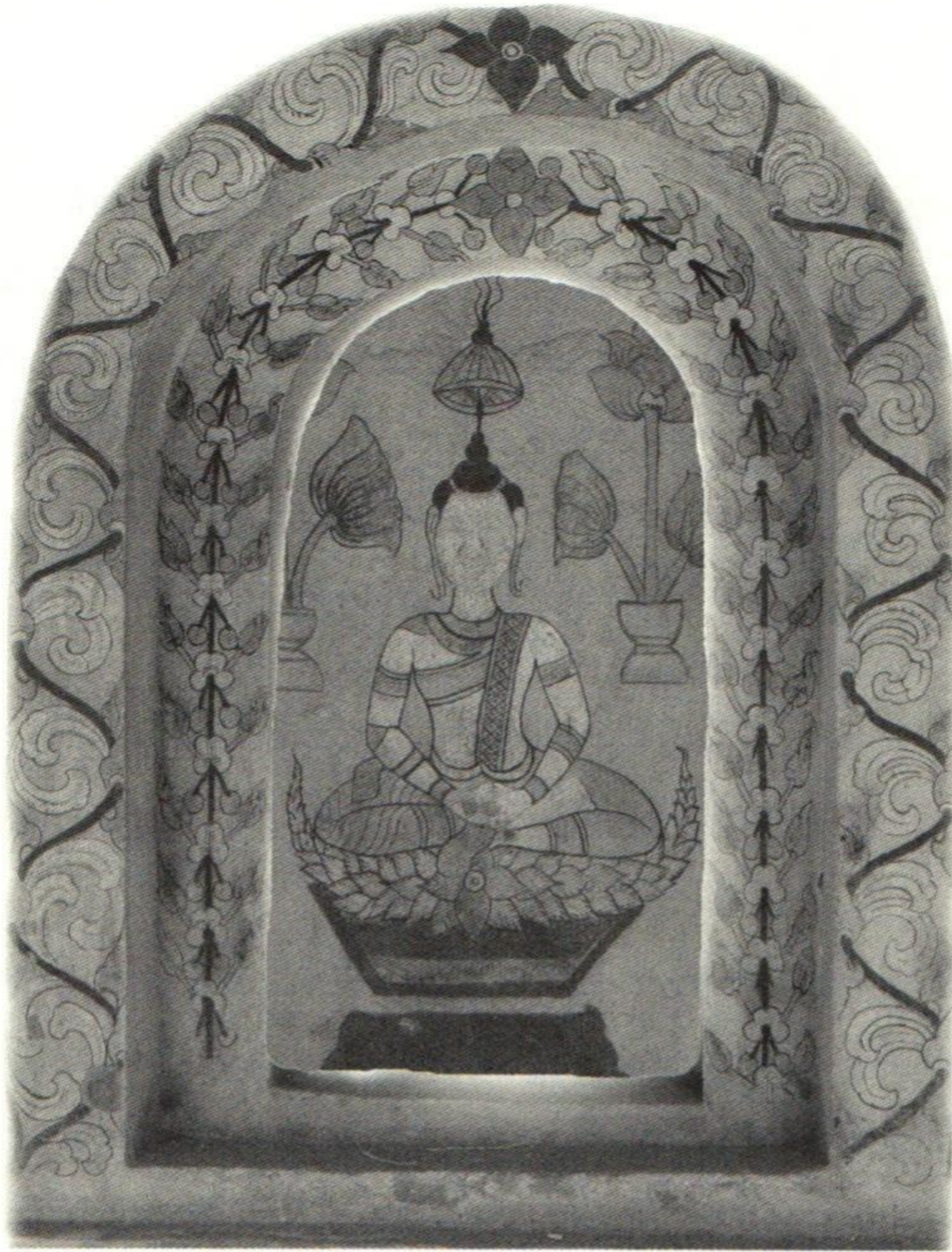
เวียงจันท์(เขียนแบบไทย) = เวียงจัน (เขียนแบบลาว)

อื่นๆ

5. **การตีความ** ด้วยวรรณกรรมเรื่องสันสกฤต ผู้ประพันธ์ได้ซ่อนกุศโลบายธรรมเอาไว้ตลอดทั้งเรื่อง โดยนำเสนอในรูปแบบบุคลาธิษฐาน และธรรมาธิษฐาน ให้ผู้อ่าน ผู้ฟังได้ขบคิด และพิจารณา เพื่อเข้าหาแก่น หรือหลักธรรมที่ผู้แต่งได้ซ่อนเอาไว้ เช่นเดียวกับบทความที่ได้นำเสนอเอาไว้ในหนังสือเล่มนี้ ต่างก็ได้ตีความเนื้อหาสาระออกไปในแง่มุมทั้งเหมือนและแตกต่างกันไป เช่น การตีความ เรื่อง สันสกฤต เข้าหาหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ก็มีความเห็นแตกต่างกัน โดย บางท่านตีความว่า สีโห = ศีล, สังข์ทอง = สมาธิ, สันสกฤต = ปัญญา แต่บางท่านเห็นว่า สีโห = สมาธิ, สังข์ทอง = ศีล, สันสกฤต = ปัญญา เป็นต้น โดยแต่ละท่านก็มีเหตุผลกำกับอย่างน่ารับฟัง ดังนั้นกองบรรณาธิการจึงขอสงวนความแตกต่างนี้เอาไว้

ซึ่งทั้งห้าประเด็นดังกล่าวข้างต้น เป็นเพียงข้อสังเกตบางประการของกองบรรณาธิการเท่านั้น และอาจจะมีอีกหลายประเด็นที่ยังไม่ได้นำมากล่าวเอาไว้ในที่นี้.....ด้วยเรื่องราวของวรรณกรรมสันสกฤต มีความกว้างใหญ่ไพศาล เกินกว่าความสามารถของพวกเราจะสามารถทำได้ทั้งหมดในเวลาและความรู้ อันจำกัดนี้ จึงทำได้เพียงบางส่วน บางแง่ บางมุม อันเป็นความสนใจในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น...แต่ก็หวังว่าจะมีผู้สนใจนำไปขยายความ ศึกษา ต่อยอด หรือเผยแพร่ในแง่มุมอื่น ๆ ต่อไป...

กราบน้อมไหว้

สีสุพะมังคะละ เล็ดล้ำ

นาเถสุต

สะหวัด สะติน้อม

คุนย้อม ยกใส่เกล้า

สิตทิเดด ลีชา

ยอดยานไตแก้ว

ในทำพุดทะบาด

ชูลี ล้ายอดยาน

เรื่องย่อ : สินไซสองฝั่งโขง

วรรณกรรมเรื่องสินไซนั้นมีอยู่หลายฉบับ หลายสำนวน แต่ที่มีการอ้างเอาไว้ในหนังสือเล่มนี้ ส่วนใหญ่ได้ทำการศึกษาจาก 2 ฉบับ คือ ฉบับลาว โดยมหาสิลา วีระวงส์ เป็นผู้ปริวรรต ฉบับภาคอีสานของไทย โดยมหาปรีชา พิณทอง เป็นผู้ปริวรรต

ฉบับมหาสิลา วีระวงส์ ได้จัดเนื้อเรื่องแบ่งเป็นตอนๆ เรียกว่า "บั้น" มีทั้งหมด 15 บั้น สิ้นสุดที่บั้น "นาคสะดุ้ง" ส่วนฉบับของปรีชา พิณทองมีทั้งหมด 28 ตอน ภาคแรกมีความคล้ายกันมาก แต่ได้เพิ่มภาคสอง เริ่มจาก "กุมภภัณฑ์ คินซีพ" จนจบเรื่องทั้งหมด แต่ยังมีบางฉบับมีเนื้อเรื่องยืดยาวต่อไปอีก แต่ในที่นี้จะขอกล่าวถึงเฉพาะ 2 ฉบับนี้เท่านั้น

✦ ฉบับมหาสิลา วีระวงส์ มีทั้งหมด 15 บั้น ดังเรื่องย่อต่อไปนี้

1. **สมมุติบั้น** : กล่าวถึงพระยาสุทราครองเมืองเบ็ญจาน มีมเหสีนามว่าจันทา มีน้องสาวร่วมมารดาอยู่คนเดียว นามว่าสมณฑา พระยาสุทราครองเมืองสาวมากจึงไม่ยอมยกให้เจ้าเมืองต่าง ๆ ที่มาสู่ขอ อีกประการหนึ่งยังไม่พบผู้ที่คู่ควร
2. **ยักษ์กระสันบั้น** : กล่าวถึงยักษ์กุมภภัณฑ์ ครองเมืองอินราช อยากได้คู่ครองจึงไปทูลถามจากพระยาเวสสุวรรณ หรือ สุวรรณราช ผู้เป็นใหญ่ในบรรดายักษ์ทั้งหลาย เมื่อได้ทราบว่าเป็นคนไปเกิดในโลกมนุษย์ชื่อสมณฑา จึงคิดจะติดตามไปเอามาเป็นของตนเอง โดยไม่ฟังคำทัดทานของพระยาเวสสุวรรณ
3. **สุบินบั้น** : กล่าวถึงพระยาสุทราครองเมืองฝันว่ามีคนต่างดาวทำวต่างเมือง มีลักษณะเหมือนยักษ์ถือสาสน์มาเจรจา ก้าวร้าวแล้วถอดดาบฟันแขนขวาขาด หมอโหรทำนายว่าพระองค์จะเสียเชื้อพระวงศ์ที่รักมากไป...โหรได้แนะนำให้พระยาสุทราครองเมืองทำพิธีสะเดาะเคราะห์ (พลีกรรม) เพื่อผ่อนหนักเป็นเบา
4. **วิปะลาสะบั้น** : กล่าวถึงพระนางสมณฑาเที่ยวชมสวนดอกไม้ ยักษ์กุมภภัณฑ์ซึ่งหลบซ่อนอยู่ในเขตพระราชฐาน ได้จ้องหว่าจ้องอุ้มลักเอานางเหาะไปยังปราสาทของตนที่เมืองอินราช ในเวลาต่อมาทั้งสองได้อยู่ด้วยกันจนพระนางสมณฑามีธิดาด้วยกันหนึ่งคนชื่อสิตาจันต่อมาพระยารุณราชเจ้านครบาดาลได้สู่ขอไปเป็นคู่ครอง ส่วนนางสมณฑานั้นรักทำวกุมภภัณฑ์จนลืมบ้านเมืองเดิม
5. **บัพขานบั้น** : กล่าวถึงพระยาสุทราครองเมืองคิดถึงน้องสาวมากจึงออกบวชเพื่อติดตาม เมื่อเดินทางมาถึง นครจำปา มีพระยากามาเป็นเจ้าปกครอง ทราบข่าวว่าผู้ที่ลักตัวนางไปคือยักษ์กุมภภัณฑ์มีฤทธิ์เดชมาก วันหนึ่งพระยาสุทราครองเมืองได้ออกบิณฑบาต พบลูกสาวทั้งเจ็ดของนันทะเศรษฐีมาใส่บาตร เกิดความรักจนไม่อาจทนอยู่ในเพศนักบวชต่อไป จึงเดินทางกลับเมืองเบ็ญจานเพื่อลาสิกขาบท
6. **วิวาหะมังคลาบั้น** : กล่าวถึงพระยาสุทราครองเมืองได้ส่งทูตนำสาสน์เข้าถวายพระยากามาแห่งนครจำปาทูลขอนางทั้งเจ็ดตามประเพณี นันทะเศรษฐีไม่อาจขัดได้จึงยอมยกให้เพราะถือว่าเป็นเรื่องของบุญเพสันนิวาส ก่อนออกเดินทางผู้เป็นมารดาได้สั่งสอนพวกเธอในการประพฤติปฏิบัติตน หลังจากนั้นนางทั้งเจ็ดเดินทางถึงเมืองเบ็ญจาน พระยาสุทราครองเมืองก็จัดพิธีอภิเษกนางทั้งเจ็ดเป็นมเหสีรอง
7. **ปฏิสนธิบั้น** : กล่าวถึงการประสูติ สีโห สังข์ สินไซ และทำวทั้งหก โหรทำนายว่าสินไซ สีโห และสังข์ เป็นผู้มีบุญมาเกิด นางทั้งหกเกิดความอิจฉาจึงจ้างโหรให้ร้าย พระยาสุทราครองเมืองจึงขับออกจากเมือง แต่พระนางจันทาและนางลุนผู้เป็นมารดาขอออกติดตามไปดูแลลูกน้อยทั้งสาม ในระหว่างทางพระอินทร์เนรมิตเมืองให้เป็นที่พำนัก ทั้ง 5 พระองค์จึงได้ใช้ชีวิตอยู่ในป่าโดยมีครุฑ และนาคคอยเฝ้าเป็นเวรยาม
8. **โคจรบั้น** : กล่าวถึงหกกุมารลงสินไซ สังข์ และสีโห ให้ไปตามพระเจ้าอากลับคืนเมือง ด้วยความกตัญญูสินไซจึงอาสาไปตามเอาพระเจ้าอาคืนมา ในขณะที่เดินทางต้องข้าม 6 ย่านน้ำ 9 ด่านมหาภัย

9. **อนุญาตกรรมบัน** : กล่าวถึงการรบครั้งแรกระหว่างแม่ทัพของยักษ์กุมภภัณฑ์ มี ไวยุกัน ไกสีห์ ไคสีห์ เพ็ชชะโค ทั้งหมดตายในทีรบ เหลือแต่ไวยุเวท ผู้เป็นหลานของท้าวกุมภภัณฑ์พากองทัพกลับเข้าเมือง
 10. **มหายุทธกรรมบัน** : กล่าวถึงการรบครั้งใหญ่กับยักษ์กุมภภัณฑ์ ในการรบครั้งนี้สีโหได้มาช่วยสินไชกับสังข์รบด้วย ทั้งสองฝ่ายต่างใช้อาวุธ เวทมนต์ คาถา การแปลงกาย รวมถึงอิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ต่างๆ มาช่วยรบจนนายทัพฝ่ายยักษ์ถูกฆ่าตายหมด ในที่สุดกุมภภัณฑ์ก็ถึงแก่ความตาย ด้วยอำนาจของฝ่ายสินไช
 11. **นาคะยุทธกรรมบัน** : กล่าวถึงพระนางนางสุมณฑาคิดถึงลูกสาวอยู่เมืองนาค จึงให้สินไชไปตามจึงจะยอมกลับนครเบ็งจาน สินไชจึงออกอุบายทำเล่นสกาพนันกับท้าววรุณนาคและได้รับชัยชนะ แต่ฝ่ายนาคไม่ยอมทำตามเงื่อนไขจึงเกิดสงครามกันขึ้น ฝ่ายสินไชเรียกครุฑมาช่วยรบ สุดท้ายฝ่ายวรุณนาคก็พ่ายแพ้ สินไชจึงรับพระธิดาสีดาจันกลับคืนมาเมืองมนุษย์ ก่อนกลับสินไชยังได้ส่งสอนศิลปกรรมเกี่ยวกับหลักการปกครองบ้านเมืองแก่พระย้าวรุณราชอีกด้วย
 12. **มุดะนังบัน** : กล่าวถึงสินไชพานางสุมณฑากับลูกสาวเดินทางมาสมทบกับสีโหและท้าวทั้ง 6 ที่ทำน้ำ
 13. **กาละบัน** : กล่าวถึงสินไชถูกท้าวทั้ง 6 ลวงไปเล่นน้ำและผลักตกเหว พระอินทร์ได้มาช่วยเอาไว้ แล้วนำไปยังปราสาทกลางป่าอยู่กับมารดา
 14. **ถาปนบัน บาสีเสวยราช** : พระนางสุมณฑาเปิดเผยเรื่องราวความจริงกับพะยาคุศราช พระองค์ทรงเสียพระทัยมาก สั่งทำโทษท้าวทั้งหกพร้อมด้วยมารดา จากนั้นจึงเชิญสินไชจากป่ามายังเมืองแล้วอภิเษกให้ครองนครเบ็งจาน ด้วยความร่มเย็นเป็นสุขสืบมา
 15. **บันนาคสะดุง** : กล่าวถึงพระย้าวรุณราชได้ยกพลขึ้นมาอ่อนน้อมสินไชแล้วขอนางสีดาจันกลับเมืองนาค สินไชและพระนางสุมณฑาก็อนุญาตตามประสงค์ สินไชยังได้อบรมสั่งสอนพญานาคให้รักษาศิลปปฏิบัติธรรม รักษาฮิตคองประเพณี
- ✦ ✦ ส่วนฉบับของปริชา พินทอง จะมีเพิ่มจากบันทึกที่ 15 อีกหลายตอน ดังนี้ :
16. **กุมภภัณฑ์คืนชีพ** : กล่าวถึงท้าวเวสสุวรรณเมื่อไม่เห็นกุมภภัณฑ์ขึ้นไปเฝ้า จึงได้สืบทราบว่ายตายแล้วจึงได้ชุบชีวิตให้ใหม่ และขอให้กุมภภัณฑ์เลิกคิดติดตามนางสุมณฑาเสีย แต่กุมภภัณฑ์ไม่ยอมฟัง
 17. **กุมภภัณฑ์ลักนางสุมณฑา** : กล่าวถึงกุมภภัณฑ์ได้เข้ามาลักพระนางสุมณฑาพร้อมด้วยสินไชไปขังไว้ที่เมืองอโนราชเพื่อจะต้มกินเป็นอาหาร ท้าวสีโห สังข์ พร้อมด้วยกองทหารติดตามไปแย่งมาได้แล้วท้าวทั้ง 3 ก็ได้ต่อสู้กับยักษ์กุมภภัณฑ์
 18. **พระอินทร์ห้ามทัพ** : กล่าวถึงพระอินทร์เสด็จลงมาห้ามทัพทั้งสองฝ่ายให้หยุดรบกัน ทั้ง 2 ฝ่ายยอมตามทีพระอินทร์ขอร้อง พระอินทร์จึงได้ส่งสอนศิลปกรรมทั้งสินไช และกุมภภัณฑ์
 19. **สินไชสอนศิลปกรรมยักษ์กุมภภัณฑ์** : ยักษ์กุมภภัณฑ์ได้มาขอนางสุมณฑาตามจารีตประเพณีพร้อมด้วยของหมั้นมากมาย แล้วรับนางสุมณฑากลับคืนเมืองอโนราช ก่อนกลับสินไชได้สอนศิลปกรรมยักษ์กุมภภัณฑ์
 20. **สินไชมอบราชสมบัติ** : สินไชได้อภิเษกกับนางสีไวแห่งอุดรภูทิวปี และนางศรีสุพรรณ เมื่อมเหสีทั้ง 2 ประสูติเป็นพระโอรส และพระธิดา คือ ลูกของนางสีไวเป็นชายชื่อ สังขยะราช ลูกของนางศรีสุพรรณเป็นหญิงชื่อ สุรสา ทั้ง 2 เมื่อโตขึ้นก็ได้อภิเษกสมรสกัน และสังขยะราชได้ครอบครองเมืองเบ็งจานสืบต่อจากสินไช
 21. **ม้วนชาดก** : สรุปอดีตของตัวละครว่า เมื่อตายจากชาตินี้แล้วไปเกิดเป็นอะไร อาทิ สินไช ต่อมาคือ พระพุทธเจ้า, สีโห คือ พระอานนท์, สังข์ทอง คือ พระสารีบุตร, กุมภภัณฑ์ คือ พระโมคคัลลานะ เป็นต้น

เมืองสำคัญ

เมืองเบ็ญจาน	เมืองมนุษย์	มีพระยาสุรราชปกครอง
เมืองอโนราช	เมืองยักษ์	มีพระยาภุมภัณฑ์ปกครอง
เมืองบาดาล	เมืองนาค	มีพระยารุณราช หรือรุณนาคปกครอง
เมืองเชียงศิลป์	เมืองเนรมิต	พระอินทร์สร้างไว้ให้สินไช สังข์ สีโห และแม่ ได้พำนัก
เมืองจำปา	เมืองมนุษย์	มีพระยากามะทาปกครอง

ตัวละครสำคัญ

สินไช	พระอินทร์ส่งมาเกิดให้เป็นลูกนางลุน เกิดมาพร้อมธนู (ศรีศิลป์) กับ ดาบ (พระขรรค์ชัย) เป็นผู้มีความกตัญญู กล้าหาญ เสียสละ มุ่งมั่น และมีปัญญาเป็นเลิศ
สังข์ทอง	พระอินทร์ส่งมาเกิดให้เป็นลูกนางลุน สามารถแปลงร่างได้ มีหน้าที่ช่วยเหลือสินไชในฉากเดินดง
สีโห	พระอินทร์ส่งมาเกิดให้เป็นลูกนางจันทา หัวเป็นช้าง ลำตัวเป็นราชสีห์ มีพลังกำลังมาก มีเสียงเป็นอาวุธ
พระยาสุรราช	เจ้าผู้ครองนครเบ็ญจาน พระบิดาของสินไช สังข์ทอง สีโห และท้าวทั้งหก
พระนางสุมณฑา	ขนิษฐาของพระยาสุรราช มีศักดิ์เป็นพระเจ้านางของสินไช สังข์ทอง สีโห และท้าวทั้งหก
พระนางจันทา	มเหสีเอกพระยาสุรราช พระมารดาของสีโห
นางลุน	มเหสีรองพระยาสุรราช น้องสาวของนางทั้งเจ็ด พระมารดาของสินไช และ สังข์ทอง
ภุมภัณฑ์	พระยายักษ์เจ้าผู้ครองเมืองอโนราช มีฤทธิ์เดชมาก แต่ขาดศีลธรรม ทำผิดฮึดคงประเพณี
นางทั้งหก	มเหสีรองพระยาสุรราช (พี่สาวทั้งหกของนางลุน) ขาดศีลธรรม มีความอิจฉาริษยา
ท้าวทั้งหก	ลูกนางทั้งหก เป็นคนธรรมดาไม่มีฤทธิ์เดช ไร้วิชาอาคม ขาดศีลธรรม
พระยารุณราช	ปกครองเมืองบาดาล เป็นผู้มีศีลธรรม ประพฤติตามฮึดคง ประเพณี
พระธิดาสีดาจัน	ลูกสาวพระนางสุมณฑา กับพระยายักษ์ภุมภัณฑ์ อภิเษกกับพระยารุณราช

ตัวละครสำคัญฝ่ายเมืองยักษ์ :

พระยาเวสสุวรรณ	เจ้าแห่งยักษ์ทั้งหลาย	พระยาภุมภัณฑ์	เจ้าผู้ครองเมืองอโนราช
เพ็ชชะไค	แม่ทัพใหญ่ยักษ์ภุมภัณฑ์ ทพหน้า	โกสีห์	แม่ทัพใหญ่ยักษ์ภุมภัณฑ์ เป็นปีกขวา
ไคสีห์	แม่ทัพใหญ่ยักษ์ภุมภัณฑ์ ปีกซ้าย	ไวยุกัน	แม่ทัพใหญ่ยักษ์ภุมภัณฑ์ คุมกำลังสอดแนม
ไวยุเวท	คุมกำลังฝ่ายหน้า (รอดตาย ในอนุยุทธกรรมนั้น ทำให้มหายุทธกรรมนั้นเกิดขึ้น)		
วันนูลา หรือ พันนูลา	ออกศึกรอบสอง เป็นมือซ้ายภุมภัณฑ์		

6 ย่านน้ำ 9 ด้านมหาภัย ประกอบด้วย

6 ย่านน้ำ ประกอบด้วย แม่น้ำกว้าง 1โยชน์, 2โยชน์, 3โยชน์, 4โยชน์, 5โยชน์, 6 โยชน์ (1 โยชน์ = 16 กิโลเมตร)

9 ด้านมหาภัย ประกอบด้วย 1. ด้านงูชวง (งูใหญ่ ความยาว 100 เส้น) 2. ด้านยักษ์กันดาร (รุกรณยักษ์) 3. ด้านพระยาช้างฉัททันต์ (ช้างเผือกปากสีขาวท้าวสีแดง มีช้างบริวารหลายแสนตัว) 4. ด้านยักษ์ 4 ตน (ยักษ์สรวง, ยักษ์กันดาร, ยักษ์จิต, ยักษ์ไชย, ยักษ์วิไชย) 5. ด้านยักษ์ขินี (นางยักษ์กระสุนสวาท) 6. ด้านนารีผล...(ต่อสู้กับวิทยารร) 7. ด้านนางยักษ์อัสนมุขี (รูปร่างหน้าตาเหมือนหมา) 8. ด้านนางเทพกนิรีเกียงคำ (มีบริวาร 500 นาง) 9. ด้านยักษ์ภุมภัณฑ์ (ต่อสู้กับกองทัพยักษ์ถึงสองครั้ง)

สังข์สินไชย-สายสัมพันธ์ *

จั่งว่า เปิดผ้ามางัก
มาฟังลำ สังข์สินไชย
อันว่า สินไชยทำว
อยู่ในไทย หรือลาว
ออกมานั่ง สีไสไส
หน่อพุทไธ เป็นเจ้า
นั่นเพื่อนอยู่ ทางใด
กล่าวกัน เอาไว้

พี่น้องเอย เพื่อนว่าสินไชยนั้น
ในปฏิ - ปทาน้อม
ปฏิบัติ บ่ล้า
มีอยู่ในใจ
ศิลา จารวัตร
แลงเข้า แต่งทาน

อยู่ในวิญ - ญาณกล้า
คำผญา คำล้า
อยู่ในสัจ - จามัน
ในหนังสือ ผูกบัน
มโนธรรม อันล้ำค่า
โบราณว่า เล่ามา นี้แล้ว
กตัญญู สัตย์ซื่อ
เฮาได้ อ่านเขียน

อยู่นำชุม ยังน้อย
อยู่นำสงฆ์ ชีพราหมณ์
อยู่นำ แนวทางชี
ฝั่งนำครู อาจารย์
วัยหนุ่ม จุมจี
ผู้เพิ่นมี ธรรมแก้ว
ฮึดเก่า ครองหลัง
ย้ายาย ไทยบ้าน

सानในลาย ขิตผ้า
อยู่นำวาด เวียกบ้าน
อยู่นำครอง ศิลห้า
แพรวา ผีตอาด
การสร้าง ช่างปอง
นำศรัทธาของพ่อแม่

* แปลงจากต้นฉบับของพระไม้ (ประยูร ลาแสง) ครั้งเข้าค่ายคุณธรรมสินไชยสองฝั่งโขง วัดไชยศิริ บ้านสาวะถี

แปะอยู่ เชื้อพี่น้อง ไกล-ใกล้ ให้หักแพง
แฝงใน ศาลากว้าง สีมธาตุ เจดีย
อยู่ในสี แสงเสียง ศาสตรศิลป์ ความรู้
อยู่นำ หมอลำร้อง ประโมทัย หุ่นกระบอก
ชอกจนเหมิด หน่วยแก้ว เพียรแล้ว จังค้อยเห็น

อยู่นำบำเพ็ญสร้าง นำทาง พุทธบาท
อยู่นำขัน ดอกไม้ เทียนได้ สองพระธรรม
อยู่นำพิณพาทย์ฆ้อง แคนขลุ่ย ขานซอ
อยู่นำหมอ ขวัญเชิญ อ่านพร สอนน้อย

อยู่นำฮอย คนเฒ่า เสาสเต ต้นไม้ใหญ่
อยู่นำไทร ฮ่มกว้าง หลานหล่า ได้เพ็งเงา
อยู่นำ ความปากเว้า วาทอ่อน อรชร
อยู่ในกลอน เฮาลำ เอ่ย โอละนอ...น้อ..

สุภัทร บริบูรณ์

สารบัญ

คำนิยมลิตหะมิมิเื้อยอ่าภาวภะจວງຖະແຫຼງຂ່າວ ວັດທະນະທຳ ແລະ ທ່ອງທ່ຽວ
คำนิยมมอธิการบดี มหาวิทยาลัยขอนแก่น

อร้มภกถา

คำชี้แจง

กราบนำอมไหว้

เรื่องย่อ : สิ้นไซสองฝั่งโขง

กลอน : สังข์สิ้นไซย-สายสัมพันธ์ / สุภัทร บริบูรณ์

กลอน : ศิลป์ชัย : ปัญญาอุษาคเนย์ / ชัชวาล โคตรสงคราม

ภาค 1 : สังขอม อานุรักษ์ / สัจอมอมะนุลัก

บั้น 1 : สดุติ / ยิงยอ

ການນຣິຈນາ ແລະ ເຜີຍແຜ່ ຫນັງສືຄຳກອນສັງສິນໄຊ ຂອງ ມຫາສິລາ ວິຣະວງສ

ດາຣາ ວິຣະວົງສ໌ ກັບລະຍາ, ດວງເດືອນ ວິຣະວົງສ໌ ບຸນຍາວົງ 4

อัตลักษณ์ของวรรณกรรมสังข์ศิลป์ชัยสองฝั่งโขง / รศ.ประคอง เจริญจิตรกรรม 14

บั้น 2 : คุณค่าด้านพุทธธรรม / ฌື່ອໃນດ້ານພຸດທະທຳ

ສິນໄຊໃນມິຕິຄວາມສຳພັນໃນທາງພຸດທະສາສະໜາ / ພຣະອາຈານໄພວັນ ມາລາວົງ 26

บทบาทและคุณค่าสิ้นไซสองฝั่งโขง / ผศ.ชอบ ดีสวนโคก 34

ทัศนะใหม่ทางพุทธธรรมในวรรณกรรมเรื่องสิ้นไซ / ผศ.ดร.ปัญญา เกียรติจรุงพันธ์ 48

ฮิตคองทางการเมืองเรื่องสิ้นไซ : ในม่านทัศน์ทางรัฐศาสตร์ / ผศ.ทรงวุฒิ ศรีวิไล 58

สิ้นไซ ไซความเชื่อเรื่องบุพเพสันนิวาส / รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ 68

บั้น 3 : คุณค่าด้านสุนทรียธรรม / ฌື່ອໃນດ້ານສຸນທະຣີຍະທຳ

ຄຸນຄ່າດ້ານສິລະປະໃນກະວີນິຍາຍສັງສິນໄຊ / ໂອທອງ ຄຳອິນຊຸ 76

พื้นมาตานุเคราะห์ / ชัชวาล โคตรสงคราม 84

ฮูปแต่่มสิ้นไซในสิมลีสาน / สุมาลี เอกชนนิยม 94

สุนทรียธรรมในฮูปแต่่มสิ้นไซ / มนตรี มุงคุณ 100

ກອມ : ສິນໄຊກັບໂລກຍຸກໂລກາຟິວັດ / ພຣະອາຈານໄພວັນ ມາລາວົງ 110

ภาค 2 : พัฒนา / ສ້າງສາ

บั้น 4 : การประยุกต์ / ການປະຍຸກໃຊ້

สิ้นไซฐานที่มั่นวัฒนธรรมแห่งยุคสมัย / ดร.สุนทร โพธิสาร 118

สินไช้กับภาพลัทธิลาว / ฤๅยสะขมถ จ่าป๋ายทม	126
สินไช้ อุดมการณ์รักชาติ ยุทธศาสตร์การพัฒนา / ผศ. ทรงวิทย์ พิมพะกรรณ์	134
บทสัมภาษณ์ : ไส้วิทย์ บำรุงภักดี แนะนำวรรณกรรมสินไช้แก้ปัญหาประเทศ สุมาลี สุวรรณกร	142
กลอน : สีโห สังข์ สินไช้ ในตัวเรา / อังคาร จันทาพิพย์	146
กลอน : สินไช้ / รจนา อินทร์เหล่าใหญ่	148

บั้น 5 : กิจกรรมสินไช้สองฝั่งโขง / ริดจะำสินไช้สองฝั่งโขง

สะโมสอนวัดชะมดะทมสินไช้ / โยชอง ถ้ำฮิมดู	152
สินไช้กับภาพพดชะมาเยื่ออะฮิม / ณาธาวิง ภับละยา	158
วัดไชยศรี บ้านสาวะถิ ทำไมถึงต้องเป็นวรรณกรรมสินไช้ ? / พระครูบุญชยากร	168
มุมมองความรักในปัจจุบันสมัย และรอยรักในรอยธรรมจากวรรณกรรมสินไช้ พระครูบุญชยากร	176
สินไช้กับการพัฒนาเมือง เทศบาลนครขอนแก่น สำนักการศึกษา เทศบาลนครขอนแก่น	180
หลักสูตรท้องถิ่นสินไช้ / สำนักการศึกษา เทศบาลนครขอนแก่น	190
ละครสินไช้ : จากนครขอนแก่นสู่นครหลวงเวียงจัน / ประยูร ลาแสง	200
กลอน : สินไช้เดินดง / ประยูร ลาแสง	208

ภาค 3 : ศึกษา วิจัย / ลัทธิ

สินไช้ : บุคลาธิษฐานที่สะท้อนสารัตถะสำคัญทางปรัชญาในพุทธศาสนา ผศ.ดร. คำแหง วิสุทธางกูร	210
สินไช้ : ในบริบทวัฒนธรรมสาธารณะของเทศบาลนครขอนแก่น ดร.แก้วตา จันทรานุสรณ์	228
Will Khon Kaen Become "Sinsai City" ? Using an Ancient Lao Epic to Inspire a Modern Thai Municipality . Dr.Bonnie Bereton	240

ภาค 4 : ปัจฉิมกถา / ปิดลัทธิ

สินไช้ : การประยุกต์ใช้ทุนวัฒนธรรมในการพัฒนาชุมชนสองฝั่งโขงในกระแสโลกาภิวัตน์ ผศ.ทรงวิทย์ พิมพะกรรณ์	254
---	-----

ภาคผนวก : ภาพประกอบ

นิทรรศการสินไช้สองฝั่งโขง / กองบรรณาธิการ	274
สินไช้ : บันยอ / ผ.ศ.ทรงวุฒิ ศรีวิไล	293

ศิลป์ชัย - ปัญญาอุษาคเนย์

ภาพผนังโบสถ์คือคำล้ำเลิศ
มองเห็นกำเนิดวถิศักดิ์สิทธิ์
แฝงปัญญาศิลป์ชัยใจเพ่งพิศ
แฝงความคิดคติญาตชาติพันธุ์

ทางสมัยสืบท่องคนบ่เที่ยว
พฤษ์ผาป่าเปลี่ยวเที่ยวไล่ฝัน
กลางคืนแสงจันทร์ราบบุกฝาฝัน
กลางวันแสงอาทิตย์สาดสู้ยิบตา

กุมภัณฑ์เจ้าใจแท้แน่นอน
อัคสูมณฑาออนซอนเส่นหา
ศิลป์ชัยวัยอ่อนน้อยคอยชิงอา
พี่ผู้กล้าสี่ไหสังข์ช่วยตั้งรบ เจ้าเอ๋ย

แม่น้ำโขงสร้างศิลป์ชัยแจ่มใจดี
สร้างสุนทรีย์สู้ปัญหาไม่ยอมสยบ
ภาพศึกเลือดแสนคนด้าวลงท้าวทบ
ใครจักรบด้วยปัญญาอุษาคเนย์ ๐๓

ชัชวาลย์ โคตรสงคราม

ຂໍໂທດຫຼາຍໆ

ປຶ້ມຫົວດັ່ງກ່າວ ຍັງບໍ່ສາມາດນຳ
ມາເຜີຍແຜ່ໄດ້ ເນື່ອງຈາກຍັງບໍ່
ໄດ້ຮັບການອະນຸຍາດໃຫ້ເຜີຍແຜ່
ໄດ້ຢ່າງເປັນທາງການເທື່ອ...

ດ້ວຍຄວາມຮັກແພງ